

Довідка про наукову новизну НДР
«Розвиток відносин власності у рекреаційно-туристичному
природокористуванні приморських регіонів України»
(№ ДР №0116U000411, термін виконання – 01.01.2016 р. – 31.12.2018р.)

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному:

Вперше:

- розвинуто наукові засади та принципи формування організаційно-економічного механізму узгодження інтересів та подолання конфліктів відносин власності на природні рекреаційні ресурси, а також розроблено систему інструментів його реалізації. Розроблено інституційні засади реалізації прав і форм власності на природні рекреаційні ресурси, що спрямовані на приріст природного капіталу в натуральному і вартісному вираженні та вдосконалення структури їх привласнення (Мартієнко А.І., Хумарова Н.І.).

- обґрунтовано доцільність застосування в системі управління економічним та екологічним розвитком Куяльницького лиману і прилеглих до нього територій екосистемного і полі функціонального підходів з метою більш ефективного використання його унікальних біоресурсів. Обґрунтовано доцільність державної підтримки та інтеграції зусиль об'єднаннях територіальних громад (ОТГ), як співвласників унікального природно-рекреаційного об'єкту, басейну Куяльницького лиману. (А.І. Мартієнко, Н.І. Хумарова).

Удосконалено:

- методологічні підходи до формування соціо-економіко-екологічних інтересисуб'єктів власності на природні рекреаційні ресурси, що ураховує протиріччя, по-перше, між загальнонародною власністю на природні рекреаційні ресурси та їх відособленим використанням за сферами господарської діяльності; по-друге, розподілом доходів та економічних збитків між абсолютним власником (народом) та власниками різних форм та прав привласнення цих ресурсів; по-третє, між приватним привласненням прибутків та суспільним привласненням екологічних збитків від використання природних ресурсів; а також обмеженістю державного регулювання рекреаційного бізнесу та необхідністю державного управління привласнення загальнонародних природних ресурсів;

- категоріально-понятійний базис соціо-економіко-екологічних інтересів привласнення природних рекреаційних ресурсів (розподіл, використання та розпорядження), з позиції потреби: у збереженні вільного доступу до ресурсів; забезпеченні права їх безоплатного використання кожним членом суспільства; у визначенні обмежень щодо володіння та розпорядження рекреаційними ресурсами суб'єктів господарювання; у адекватному розподілі доходів та економіко-екологічних збитків між первинним та вторинними їх власниками; забезпечення первинними та вторинними власниками та користувачами зниження їх забруднення та виснаження;

- категоріально-понятійного базис соціо-економіко-екологічного конфлікту, що враховує суперечливість, антагонізм інтересів суб'єктів правових, соціальних, екологічних та економічних відносин з приводу привласнення природних рекреаційних ресурсів, що виникає через екосистемну єдність природних ресурсів, як об'єктів власності, їх обмеженість та альтернативність у використанні;

- наукові засади формування організаційно-економічного механізму узгодження інтересів та подолання конфліктів з урахуванням відносин власності на природні рекреаційні ресурси: виявлено специфічні *ознаки* власності на природні ресурси; обґрунтовано принципи; розроблено систему інструментів його реалізації, зокрема:

- формування системи обмежень та обтяжень у володінні, користуванні, розпорядженні та відповідальності при будь-якій формі власності на природний ресурс.

- розробка спільних стратегій та програм використання природних рекреаційних ресурсів суб'єктами державної, приватної форм власності, а також об'єднаними територіальними громадами, що засновані на територіальному екосистемному принципі з урахуванням асиміляційного потенціалу природних екосистем;

- проведення інвентаризації, паспортизації та розробка кадастрів потенційних природних рекреаційних ресурсів та територій.

- удосконалення системи моніторингу та контролю за здійсненням рекреаційного природокористування на рівні держава - область - громада, зокрема залучення об'єднаних територіальних громад в процеси планування, фінансування та здійснення природоохоронної діяльності;

- удосконалення механізмів видачі дозволів, ліцензій на здійснення видів діяльності для суб'єктів різноманітних форм власності на природні рекреаційні ресурси;

- інституційні засади реалізації прав і форм власності на природні рекреаційні ресурси, що спрямовані на приріст природного капіталу в натуральному і вартісному вираженні та вдосконалення структури їх привласнення; створення інвестиційно-привабливих умов для рекреаційного природокористування та введення в господарський обіг потенційних природних рекреаційних ресурсів суб'єктами приватної та державної власності як альтернативи техногенно-містким та ресурсовитратним галузям виробництва; зниження антропогенного впливу на природне середовище;

Дістало подальший розвиток:

- обґрунтування принципів узгодження інтересів привласнення природних рекреаційних ресурсів: альтернативності використання природних рекреаційних ресурсів шляхом державного планування їх розподілу за напрямками діяльності та формами власності; мінімізації ірраціональних управлінських рішень щодо їх привласнення; превентивності зниження ризиків виробничої діяльності щодо забруднення природних рекреаційних ресурсів; створення економічних та інституційних умов

досягнення балансу інтересів різних верств населення щодо використання природних рекреаційних ресурсів.

- розробка критеріїв класифікації соціо-економіко-екологічних інтересів у привласненні природних рекреаційних ресурсів за таким ознаками: за суб'єктами прав та форм власності; за інтересами привласнення у системі виробничих відносин рекреаційного природокористування; за масштабами, стабільністю та пріоритетністю реалізації; за об'єктами інтересів (природний ресурс, дохід, збиток); за предметом економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів.

- визначення адміністративного управління привласненням природних ресурсів як виду вольової діяльності державних органів управління та громад, щодо планування, регламентації та обмежень привласнення природних ресурсів у процесах їх розподілу, обміну, використання за формами, напрямками діяльності та суб'єктами власності, що дозволить на засадах екосистемності та поліфункціональності забезпечити узгодженість та впорядкованість системи рекреаційного природокористування.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені теоретико-методологічні положення щодо розвитку відносин власності на природні рекреаційно-туристичні ресурси дозволили визначити практичні напрями їх реалізації:

- визначено структурні елементи закону «Про власність на природні ресурси», що відображають економічну сутність відносин власності між народом, державою, областями та громадами та мають бути закріплені у нормативно-правовому полі;

- обґрунтовано необхідність формування рамкового закону «Про власність на природні ресурси» для визначення соціо-економіко-екологічної сутності прояву відносин, що виникають між суб'єктами економіки; та розробки нормативно-правових актів його реалізації щодо використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів;

- запропоновано структурні складові інтегрованої системи управління рекреаційно-туристичними ресурсами, що дозволить координувати дії Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та інших суб'єктів, які здійснюють публічне управління природними ресурсами та економічним розвитком;

- обґрунтовано доцільність реалізації проекту створення заповідного об'єкту – ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Озера Картал» на території Ренійського району Одеської області, загальною площею 2141,2 га та проекту створення заповідного об'єкту – ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Озера Кагул» на території Ренійського району Одеської області, загальною площею 1411,00 га;

- надано практичні рекомендації щодо погодження інтересів та усунення конфліктів в процесі реалізації власності на природні ресурси між державою та громадами в зоні озера Кагул та озера Картал на території

Ренійського району Одеської області;

- запропоновано заходи щодо відновлення рекреаційного комплексу Куяльницького лиману в його природній та технічній частині з урахуванням інтересів всіх стейхолдерів в нових умовах створення об'єднаних територіальних громад.

Керівник НДР:

зав. відділом економічного регулювання
природокористування,
доктор економічних наук, с.н.с.

А.І. Мартієнко